

ELŻBIETA OSTROWSKA

Uniwersytet Wrocławski

KIERUNKI GEOGRAFICZNE POLSKICH INWESTYCJI ZA GRANICĄ

Inwestycje zagraniczne są jednym z istotniejszych elementów gospodarki światowej. Rozwój polskiej gospodarki w tej dziedzinie rozpoczął się w połowie lat siedemdziesiątych XX wieku. Proces ten następował bardzo wolno i właściwie dopiero od roku 1990 można mówić o otwarciu polskiej gospodarki na inwestycje zagraniczne. Większość opracowań w polskiej literaturze ekonomicznej traktuje o napływie kapitału zagranicznego do kraju, brakuje zaś opracowań dotyczących eksportu polskiego kapitału za granicę. Dlatego celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia polskich inwestycji zagranicznych.

Eksport polskich inwestycji rozwinął się dopiero w 2005 roku. Wcześniej był on niewielki i najczęściej przynosił straty. Tabela 1 przedstawia odpływ inwestycji bezpośrednich z Polski od 1996 roku z uwzględnieniem ich form: wykupienia udziałów w przedsiębiorstwach zagranicznych, zysków reinwestowanych i kredytów. Według danych NBP zawartych w tabeli inwestycje najczęściej przynosiły straty. Pokazuje to zestawienie zysków reinwestowanych ze znakiem minus, co oznacza, że straty były wyższe niż zyski. Jedynie w 1996 i 2001 roku zysk reinwestowany osiągnął wartości dodatnie. W 2001 roku nastąpiło też wycofywanie udziałów z przedsiębiorstw zagranicznych.

Tabela 1. Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w latach 1996–2003 (w mln EUR)

Rok	Ogółem			
		Udziały	Zyski reinwestowane	Kredyty
1996	43	10	17	16
1997	39	21	-3	21
1998	282	104	-27	205
1999	29	92	-38	-26
2000	18	122	-13	-91
2001	-97	-56	10	-55
2002	228	272	-77	30
2003	265	87	-10	183

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w 2005 r., NBP, Departament Statystyki, Warszawa 2006, s. 29, <http://www.nbp.pl/publikacje/pib/pib2005.pdf>.

Przyczyn niskiego poziomu polskich inwestycji zagranicznych w tamtym okresie należy upatrywać w braku konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, w braku doświadczenia polskich inwestorów na rynkach zachodnich, w wysokich kosztach zachodniej siły roboczej, a przede wszystkim w braku odpowiedniej ilości kapitału. Polski inwestor zamiast ryzykownej działalności na konkurencyjnych rynkach zachodnich, w bardzo trudnym otoczeniu, wybierał łatwiejszy, dobrze rozpoznany rynek własnego kraju, na którym dysponował przewagą technologiczną i organizacyjną, mógł wykorzystać tańszą siłę roboczą, miał łatwiejszy dostęp do zaopatrzenia i kredytów bankowych. Wybierał więc mniejsze ryzyko w znanym otoczeniu. Ponadto polskie firmy często były nastawione nie na trwałą obecność na zagranicznych rynkach, lecz na szybki zysk. Tym też należy tłumaczyć spadek inwestycji za granicą w poszczególnych latach, a nawet wielkość ujemną (kiedy wielkość likwidacji firm przekracza nowe inwestycje za granicą w danym roku)¹.

Stowarzyszenie Polski z Unią Europejską wiązało się z nowymi możliwościami napływu kapitału do Polski, zarówno z krajów członkowskich UE, jak i z krajów trzecich, które uznały podpisanie Układu Europejskiego za element poprawy klimatu inwestycyjnego w Polsce. Jednak polskim inwestorom Układ nie dawał szerszych możliwości inwestowania w UE, nie miał również wpływu na polskie inwestycje w krajach trzecich. Teoretycznie przyznawał on prawo do podejmowania i „prowadzenia stałej działalności gospodarczej na terenie drugiej strony lub prawo do osiedlenia się oraz świadczenia usług bezpośrednich w kontaktach między podmiotami Polski i Wspólnoty”². W praktyce prawo to było ograniczone przez politykę i wewnętrzne akty prawne poszczególnych krajów członkowskich. Ponadto firmy polskie mogły prowadzić jedynie działalność na zasadach samozatrudnienia, co znacznie ograniczało zakres inwestowania. Polskie firmy rzadko też wybierały formę spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, głównie z powodu braku odpowiednich zasobów kapitałowych. Najczęściej podejmowały więc działalność w zakresie pośrednictwa handlowego, spedycji i innej działalności handlowej, w których to dziedzinach bariery wejścia są dużo niższe niż w działalności produkcyjnej i bankowej³.

Sytuacja zmieniła się po roku 2003. Eksport inwestycji bezpośrednich z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w tym także z Polski, zaczął szybko wzrastać. Dotyczy to krajowych przedsiębiorstw o własności mieszanej z kapitałem zagranicznym oraz Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MSP). Inwestycje polegały na

¹ J. Kundera, E. Ostrowska, *Wymiana towarów i inwestycji między Polską a krajami Unii Europejskiej*, Wrocław 1998, s. 113.

² *Wspólnoty Europejskie. Stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi*, Warszawa 1993, s. 268.

³ A. Stępiak, S. Umiński, *Możliwość wykorzystywania swobodnego transferu kapitału przez polskie firmy na obszarze Unii Europejskiej*, Gdańsk 1998, s. 34.

tworzeniu filii zagranicznych, budowaniu nowych zakładów lub zakupie już istniejących przedsiębiorstw przez prywatyzację⁴.

Zjawisko to rozwija się szczególnie intensywnie od roku 2003 i jest interpretowane jako zakończenie etapu dostosowawczego w procesie transformacji (po szoku liberalizacji i prywatyzacji) i wzrostu siły konkurencyjnej przedsiębiorstw na rynku krajowym. Inwestowanie za granicą jako zaawansowany proces internacjonalizacji firm z krajów Europy Środkowo-Wschodniej związane jest z przeświadczeniem, (oczekiwaniem) uzyskania wyższego wzrostu efektywności działalności i pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa na rynku międzynarodowym⁵.

Rok 2004 otworzył przed polskimi inwestorami nowe perspektywy. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej dało polskim firmom pełne prawo do korzystania ze swobód jednolitego rynku w całej Europie, tzn. nie tylko w krajach członkowskich, ale także w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W latach 2005–2006 nastąpił gwałtowny wzrost polskich inwestycji bezpośrednich za granicą (tabela 2). Było to głównie nabywanie akcji i udziałów w przedsiębiorstwach zagranicznych. W 2006 roku po raz pierwszy zyski reinwestowane były znacznie wyższe niż w poprzednich latach i osiągały wartość dodatnią.

Tabela 2. Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w latach 2004–2011 (w mln EUR)

Rok	Ogółem			
		Udziały	Zyski reinwestowane	Kredyty
2004	624	346	-19	291
2005	2465	2164	-184	478
2006	7052	6000	464	574
2007	4020	2945	-63	1138
2008	3072	1927	156	989
2009	3335	3612	-997	720
2010	5455	627	230	4598
2011	5143	3700	262	1181

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w 2005 r., w 2007 r., w 2009 r., w 2010 r., oraz w 2011 r., NBP, Departament Statystyki, Warszawa, różne lata, <http://www.nbp.pl/publikacje/pib/pib2005.pdf> i dalsze.

W 2007 roku wartość inwestycji za granicą spadła. Polscy inwestorzy nabyli o połowę mniej akcji i udziałów w zagranicznych przedsiębiorstwach, zyski reinwestowane znowu spadły do wartości ujemnych i znacznie wzrosły kredyty udzielone zagranicznym przedsiębiorstwom, w których polskie firmy posiadały udziały.

Lata 2008–2009 to kolejny spadek przepływu polskich inwestycji za granicę będący częścią światowej tendencji spadkowej spowodowanej kryzysem.

⁴ *Międzynarodowe stosunki gospodarcze (wybrane zagadnienia)*, red. E. Skawińska, Poznań 2010, s. 94.

⁵ *Ibidem*.

Zarówno w 2008, jak i w 2009 roku nastąpił drastyczny spadek reinwestowanych zysków z oddziałów zagranicznych. Dodatkowo pogarszająca się koniunktura gospodarcza zmniejszyła skłonność firm do inwestowania w dalszy rozwój, zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym. W wyniku dążenia do redukcji kosztów wiele korporacji transnarodowych wycofało się z inwestycji w ogóle, w tym i z zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Niższe zyski i ograniczony dostęp do finansowania zewnętrznego ograniczyły zdolność korporacji do inwestowania⁶.

Malejące zyski przedsiębiorstw, spadające ceny akcji, ograniczyły wartość i przestrzeń dla ponadnarodowych fuzji i przejęć, stanowiących główną formę wejścia BIZ do krajów rozwiniętych i mających coraz większe znaczenie w przypadku krajów rozwijających się. [...] Restrukturyzacja przedsiębiorstw macierzystych doprowadziła w niektórych przypadkach do zwrotu wewnątrz korporacyjnych pożyczek zaciągniętych przez zagraniczne filie. Spadający popyt na towary i usługi oraz rosnąca niepewność zmusiły przedsiębiorstwa do ograniczenia planów inwestycyjnych, zarówno poprzez ponadnarodowe fuzje i przejęcia, jak i projekty *greenfield*⁷.

Zjawiska te dotknęły również polskich inwestorów. W 2009 roku zyski reinwestowane spadły do poziomu nienotowanego od początku działalności inwestycyjnej polskich przedsiębiorstw za granicą i osiągnęły wartość -997 mln EUR. Jednak kolejne lata przyniosły znaczną poprawę aktywności polskich inwestorów za granicą. W 2010 roku na ogólny wzrost polskich inwestycji bezpośrednich za granicą miało wpływ przede wszystkim udzielenie znacznych kredytów współudziałowcom zagranicznym (stanowiły one 84,3% BIZ ogółem). Zyski reinwestowane osiągnęły ponownie wartość dodatnią (230 mln EUR). W roku 2011 BIZ ogółem spadły nieznacznie (o 6,8% w stosunku do poprzedniego roku), jednak zakup akcji i udziałów wzrósł prawie sześciokrotnie, zyski reinwestowane wzrosły o 14%, utrzymując wartości dodatnie, a udzielane kredyty powróciły do stanu z 2007 roku, sprzed okresu załamania.

Przedsiębiorstwa polskie podejmują działalność inwestycyjną głównie w krajach wysoko rozwiniętych. Tabela 3 przedstawia geograficzne kierunki polskich inwestycji bezpośrednich według kontynentów.

Tabela 3. Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w latach 2005–2011 według kontynentów (w mld EUR)

Kontynent	Lata						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Europa	2369,0	6848,3	3276,6	2520,7	3541,2	5104,6	5320,8
Afryka	21,1	24,5	4,6	25,4	9,0	-14,6	7,8
Azja	18,8	69,3	98,8	85,2	77,8	29,6	51,0

⁶ *Problemy gospodarki światowej*, red. M. Kuczmarzka, J. Pietryka, Toruń 2010, s. 106.

⁷ World Investment Report 2009, Transnational Corporations, Agricultural Production and Development, UN, New York-Geneva 2009, s. 3–13, [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, red. E. Oziewicz, T. Michałowski, Warszawa 2013, s. 113.

Ameryka Płn.	44,7	107,3	32,7	113,8	9,6	753,3	250,1
Ameryka Środkowa	10,1	0,6	4,5	261,1	103,2	-459,1	-36,7
Ameryka Płd.	0,9	0,8	1,7	0,2	0,6	-75,1	13,5
Australia, Oceania i Nowa Zelandia	0,0	0,5	0,7	4,9	3,1	7,1	0,6
Świat ogółem	2464,6	7051,3	3419,6	3011,3	3744,5	5454,9	5142,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą (różne lata), NBP, Departament Statystyki, Warszawa 2005 r., 2007 r., 2010 r., 2011 r.

*) różnica wielkości inwestycji na świecie ogółem w tabelach 2 i 3 wynika z późniejszej weryfikacji danych dokonywanej co kilka lat przez NBP.

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że znaczna większość polskich inwestycji bezpośrednich lokowana jest w Europie. Jest to odpowiednio: 95,7% w 2005 roku, 97% w 2006, 92,3% w 2007, 83,7% w 2008, 97,2% w 2009, 93,6% w 2010 oraz 96,6% w 2011. Oznacza to, że polscy inwestorzy wybierają na teren swojej działalności kraje blisko położone, znane często z wcześniejszych kontaktów handlowych. Są to głównie kraje Unii Europejskiej, w których polskie firmy mogą korzystać z warunków jednolitego rynku europejskiego. Także kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego objęte są liberalizacją handlu i przepływów kapitałowych, dlatego w nich polskie firmy również chętnie dokonują inwestycji bezpośrednich (chodzi o Szwajcarię i Norwegię). Tabela 4 pokazuje zestawienie inwestycji bezpośrednich z Polski w Europie według grup krajów oraz wybranych krajów członkowskich.

Tabela 4. Polskie inwestycje bezpośrednie w Europie w latach 2005–2011 (w mln EUR)

Kraj	Lata						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Europa w tym:	2369,0	6848,3	3276,6	2520,7	3541,2	5104,6	5320,8
UE (25)*	1380,4	6108,8	1676,4	1323,1	2357,2	6331,7	5001,8
UE (15)	543,7	4015,2	995,0	1313,6	2118,3	5196,1	3329,3
Luksemburg	31,3	2668,8	398,0	263,4	927,1	1734,7	2851,6
Holandia	219,8	551,5	281,0	526,6	76,8	158,2	-356,6
Niemcy	-60,7	77,4	216,9	135,2	124,1	246,7	112,9
Wielka Brytania	158,0	575,4	-22,0	246,5	31,7	2441,2	-43,4
UE (10)*	540,5	2093,6	681,4	9,5	238,9	1135,6	1672,5

Cypr	0	35,6	52,9	196,2	40,8	719,9	1257,7
Litwa	13,8	1889,5	350,8	-68,5	118,0	126,7	221,0
Republika Czeska	433,9	78,2	173,7	-195,3	83,7	185,2	120,4
Pozostałe kraje Europy	988,6	739,5	1600,2	1197,6	1184,0	-1227,1	319,0
w tym:							
Norwegia	14,0	26,6	296,8	128,3	309,7	44,7	135,8
Szwajcaria	1231,7	508,1	618,7	801,1	757,2	-1329,9	-74,6
Rosja	100,8	60,3	233,5	130,0	74,7	-167,8	140,4
Ukraina	104,2	148,8	279,4	-55,3	67,3	81,9	36,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą (różne lata), NBP, Departament Statystyki, Warszawa 2005 r., 2007 r., 2010 r., 2011 r.

*) od 2010 roku UE (27) i UE (12).

W 2005 roku prawie 2/3 polskich inwestycji w Europie zostało dokonanych w Unii Europejskiej (25 krajów), a 1/3 skierowano do innych krajów europejskich. Podobnie sytuacja kształtowała się w pozostałych latach, z wyjątkiem 2006 roku, kiedy to większość polskich firm zainwestowała w krajach UE (około 90% BIZ). Kraje przyjmujące polskie inwestycje bezpośrednio to przede wszystkim Luksemburg, Holandia i Wielka Brytania. W Niemczech w 2005 roku wystąpiły dezinvestycje, ale już od 2006 roku obserwuje się powolny wzrost polskich inwestycji w tym kraju. W 2008 polscy inwestorzy ulokowali większe inwestycje w Austrii (105,6 mln EUR) i Francji (90,4 mln EUR), a w 2009 w Belgii (800,2 mln EUR). W poprzednich latach inwestycje polskie w tych krajach były niewielkie. W przypadku Francji było to od 20 do 60 mln EUR rocznie, w pozostałych krajach znacznie mniej. Inwestycje w Belgii utrzymywały się w następnych latach na poziomie 544,6 mln EUR w 2010 roku oraz 131,5 mln EUR w 2011.

Polskie inwestycje bezpośrednie kierowane są też do nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej (UE10), głównie na Litwę, Węgry i do Republiki Czeskiej. Jednak w 2008 roku z powodu kryzysu były one stamtąd wycofywane (z Węgier dopiero w 2009) i przeniesione do Rumunii (131,6 mln EUR), skąd w 2009 znowu niewielka liczba została wycofana. Natomiast od 2006 roku rosną polskie inwestycje na Cyprze, osiągając 719,9 mln EUR w 2010 roku oraz 1257,7 mln EUR w 2011.

Poza Unią Europejską terenem lokalizowania polskich inwestycji bezpośrednich są też Kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego — Szwajcaria i Norwegia. Inwestycje w Norwegii w ciągu analizowanych lat wykazują tendencję rosnącą. Podobnie jest w Szwajcarii, chociaż po wysokim strumieniu inwestycji dokonanych w tym kraju w 2005 roku (ponad połowa wszystkich polskich inwestycji ulokowanych w tym roku w Europie) wartość strumienia napływu w 2006 roku spadła o 41,3% w stosunku do roku poprzedniego. Jednak w kolejnych latach następował ciągły wzrost polskich inwestycji bezpośrednich w Szwajcarii aż do

roku 2010 i 2011, kiedy to polscy inwestorzy wycofali znaczne sumy inwestycji z tego kraju. Inne kraje europejskie przyjmujące polskie inwestycje bezpośrednie to Rosja i Ukraina. W ciągu siedmiu omawianych lat inwestycje polskie w tych krajach wykazują tendencję rosnącą, z wyjątkiem 2008 roku, kiedy nastąpiły dezinwestycje na Ukrainie, podobnie jak w Czechach i na Litwie oraz w 2010 roku dezinwestycje w Rosji.

Polskie inwestycje bezpośrednie w innych częściach świata są niewielkie w porównaniu z Europą. Na uwagę zasługują inwestycje w krajach Wspólnoty Niepodległych Państw. Ich strumienie roczne wykazują tendencję rosnącą od 2005 roku. Wyjątkiem jest rok 2008, kiedy to odpływ w tym kierunku spał z 570,9 mln EUR w 2007 roku do 82,5 mln EUR, ale już w 2009 roku nastąpił ponowny wzrost do 131 mln EUR. W roku 2010 wystąpiły dezinwestycje, jednak w 2011 inwestycje polskie w tej grupie krajów szybko wzrosły o 253,9 mln EUR.

Inwestycje w Afryce wykazują duże wahania z powodu wycofywania kapitałów przez polskie firmy z Egiptu i Libii. Podobne zjawisko występuje w Ameryce, choć nie z powodu dezinwestycji, lecz przesunięcia kapitałów z Ameryki Północnej do Środkowej. W latach kryzysu 2007 i 2009 inwestycje w USA znacznie spadły, a równocześnie od 2008 roku gwałtownie wzrosły w Ameryce Środkowej (głównie w wyspiarskich rajach podatkowych).

Na uwagę zasługują polskie inwestycje w Azji. Nie są to wielkości takie, jak w Europie, ale są one stabilne. Dotyczy to zarówno Bliskiego Wschodu, jak i Azji Południowo-Wschodniej. Głównymi odbiorcami polskich inwestycji bezpośrednich w tym ostatnim rejonie są: Singapur, w 2006 i 2007 roku Chiny, od 2008 roku Indie (59,5 mln EUR w 2008 oraz 25,5 mln EUR w 2009) i od 2010 roku Kazachstan (odpowiednio 16,3 mln EUR i 51,1 mln EUR).

W latach 2005–2011 rosły też polskie inwestycje w centrach finansowych (raje podatkowe), szczególnie w latach kryzysu, ale od 2010 roku obserwuje się wycofywanie polskich inwestycji bezpośrednich z tych rejonów (szczególnie chodzi tu o Amerykę Środkową).

Oprócz rocznych strumieni inwestycji bezpośrednich należy też zwrócić uwagę na ich wartości skumulowane, które w 2011 roku osiągnęły kwotę 38 421 mln EUR. Pokazuje to stan należności polskich inwestycji za granicą. Największe sumy inwestycji ulokowane zostały w takich krajach, jak Luksemburg — 9143 mln EUR, Wielka Brytania — 4222 mln EUR, Cypr — 2531 mln EUR i Holandia — 2327 mln EUR⁸. Według PAIiZ „w czerwcu 2011 r. po raz pierwszy w historii wartość skumulowana (okres lipiec 2010–czerwiec 2011) polskich inwestycji bezpośrednich za granicą równa była skumulowanej rocznej wartości zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce w tym okresie”⁹.

⁸ Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą w 2011 r., Notatka NBP, Departament Statystyki, Warszawa 2012, <http://www.nbp.pl/publikacje/pib/pib2012.pdf>.

⁹ Wsparcie polskich firm za granicą, PAIiZ, http://www.paiz.gov.pl/wsparcie_polskich_firm.

Od 2010 roku polscy inwestorzy zagraniczni wykazali się największą aktywnością, a na tle nowych członków Unii Europejskiej (UE 12) — największym inwestorem wśród państw Europy Środkowej, konkurencyjnym w zakresie jakości produktów, kwalifikacji kadr i ceny. Kryzys gospodarczy paradoksalnie pomógł w skutecznej ekspansji polskich firm. Poszukiwanie surowców i zasobów do dalszego wzrostu produkcji i sprzedaży mobilizowało polskich inwestorów do kierowania kapitału za granicę¹⁰.

Niestety polskie firmy nie dysponują kapitałem odpowiednio wysokim, dlatego inwestycje dokonywane są w dziedzinach niewymagających wysokiego kapitału własnego do założenia spółki akcyjnej. Są to takie dziedziny, jak przetwórstwo przemysłowe i usługi (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), finanse i ubezpieczenia oraz budownictwo, a także obsługa rynku nieruchomości. PAiiZ podaje, że „79% inwestycji to inwestycje od podstaw, natomiast w pozostałych przypadkach miał miejsce zakup części udziałów firm. 58% to forma przedsiębiorstwa zależnego, 22% to kooperacja w postaci joint-venture, 20% inwestorów otworzyło swoje oddziały”¹¹.

Wysokie inwestycje w Szwajcarii, Luksemburgu i Belgii prawdopodobnie mają charakter czysto finansowy. Nie są to inwestycje produkcyjne, dlatego można je było szybko wycofać (przykład Szwajcarii). Są one jednak zaliczane w bilansie płatniczym do bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Finansowy charakter mają również rosnące inwestycje na Cyprze, w Zjednoczonych Emiratach Arabskich i w Ameryce Środkowej (Kajmany, Wyspy Bahama, Antyle Holenderskie, Wyspy Dziewicze i inne).

PODSUMOWANIE

Krótki okres działalności inwestycyjnej polskich firm za granicą (dopiero od lat dziewięćdziesiątych XX wieku) nie pozwolił jeszcze na zdobycie odpowiedniego doświadczenia w inwestowaniu na nieznanych rynkach. Widać to w kierunkach przepływu polskich inwestycji bezpośrednich, głównie do krajów wysoko rozwiniętych (Europa, Stany Zjednoczone). Członkostwo w Unii Europejskiej ułatwiło przepływy w tym kierunku. Polskie inwestycje za granicą wykazują tendencję rosnącą, z wyjątkiem okresu kryzysu (lata 2008–2009). Polskie przedsiębiorstwa powoli zdobywają przewagę konkurencyjną na zagranicznych rynkach, jednak są to głównie przedsiębiorstwa małe i średnie. Nieliczne duże przedsiębiorstwa, takie jak KGHM czy PKN Orlen, są wyjątkami w polskiej rzeczywistości gospodarczej. Brak dużych korporacji, które mogłyby odgrywać poważną rolę w gospodarce światowej, co jest wynikiem zbyt niskiej koncentracji kapitału i produkcji w Polsce.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

GEOGRAPHICAL DIRECTIONS OF THE POLISH INVESTMENTS ABROAD

Summary

Polish direct investment flows have been directed abroad since the 1990s. These flows were very small. Since 2005 they have increased rapidly, particularly to the European countries. Polish enterprises invest mainly in Luxembourg, Belgium, the Netherlands, Great Britain and in Germany. Besides Europe Polish investments are directed to the USA and to Central America to the tax paradises. Majority of them have financial and not productive capacity. Polish FDIs are involved in manufacturing, services, financial and insurance activities.

Keywords: foreign direct investments, Polish investments abroad, geographical directions of the investment flows.